

Mgr lic. Andriy YASTREMSKYY
IT, Lwów; KUL, Lublin

ODPOWIEDZIALNE OJCOSTWO ODPOWIEDZIĄ NA KRYZYS RODZINY

Obecne czasy, naznaczone są różnorodnymi trendami światopoglądowymi i wzorcami życia podważającymi fundamentalne i tradycyjne wartości ludzkie, takie jak małżeństwo, rodzina, ojcostwo i macierzyństwo. W odniesieniu do ojcostwa nierzadko mówi się o jego kryzysie, wpływającym na percepcję społeczną i realizację modelu ojcostwa¹. Kryzys ten przejawia się na różnych płaszczyznach: społecznej, rodzinnej, religijnej². Ponadto, jak pisze Jacek Pulikowski:

„W naszej kulturze nie funkcjonuje żaden pełny ideał męskości, ideał ojcostwa”³.

Dlatego ważne wydaje się spojrzenie na przyczyny i przejawy kryzysu ojcostwa, aby następnie ukazać rolę odpowiedzialnego ojcostwa, które samo w sobie niesie odpowiedź na tenże kryzys. Warto ukazać także niektóre wskazania dla kształtowania odpowiedzialnego ojcostwa.

1. Przyczyny i przejawy kryzysu ojcostwa.

Dostrzegane współcześnie oznaki kryzysu ojcostwa i jego przyczyny są wielorakie. Na początku warto wspomnieć o jego źródłach. Pośród kulturowych przyczyn kryzysu ojcostwa M. Cembala wymienia: zmianę modelu rodziny z patriarchalnego na matriarchalny (wyjątkiem są kultura islamska i żydowska), podważanie tradycyjnego pojęcia rodziny przez ruch feministyczny, obojętność społeczeństwa wobec szerszenia się trendów homoseksualnych, a także

¹ Por. M. Gębka, *Trzy pytania o kryzys ojcostwa*, w: *Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej* („Roczniki Socjologii Rodziny” XVII/2006), s. 117; W. Kądziołka, *Kryzys macierzyństwa i ojcostwa w dobie współczesności*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, A. Skreczko, B. Bassa, Z. Struzik (red.), Warszawa 2014, s. 193.

² Por. M. Gębka, *Trzy pytania o kryzys ojcostwa*, w: *Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej* („Roczniki Socjologii Rodziny” XVII/2006), s. 119.

³ J. Pulikowski, *Warto być ojcem. Najważniejsza kariera mężczyzny*, Poznań 1999, s. 54.

propagowanie w mediach rozwiązłości seksualnej⁴. Ojcostwu zagraża także propagowanie wygodnego stylu życia, jako jednej z najważniejszych wartości, realizowanej często kosztem ludzkiego istnienia⁵.

Tożsamość mężczyzny, który w przyszłości może zostać ojcem, jest zagrożona także poprzez szerzącą się współcześnie tolerancję dla antykoncepcji i aborcji. Przy tak liberalnym podejściu poczęcie dziecka nie jest odbierane już jako „dar”, ale jako nieszczęście nazywane „wpadką” lub „chorobą” – jak czasem określa się ciążę. Wskutek takiego myślenia płodność mężczyzny odbierana jest jako zagrożenie dla kobiety⁶. Od strony psychologicznej i moralnej można dostrzec związek pomiędzy mentalnością antykoncepcyjną i aborcją⁷. Natomiast społeczna akceptacja obu rodzajów zachowań oraz wskaźniki dotyczące przestrzegania młodzieży przed nimi w wychowaniu rodzinnym znacząco różnią się (znacznie wyższe wskaźniki nieakceptacji dotyczą aborcji)⁸. Zachowania te mają jednak wspólne korzenie moralne. W przypadku obu rodzajów zachowań ma miejsce usiłowanie zwolnienia mężczyzny z odpowiedzialności za siebie, swoją płodność i życie seksualne. Dlatego są one zagrożeniem dla ojcostwa.

Do przejawów kryzysu ojcostwa zalicza się: brak męskiego i ojcowskiego autorytetu oraz brak rozumienia tożsamości roli ojca wpływający z utraty tradycyjnych zadań ojcowskich⁹; nieobecność ojca – w formie nieobecności fizycznej lub braku więzi z dziećmi mimo obecności fizycznej w rodzinie¹⁰; brak wzorców męskich i ojcowskich w procesie wychowania, a szczególnie brak udziału w wychowywaniu syna¹¹; podważanie roli ojca w procesie przekazywania życia, powodowane stosowaniem antykoncepcji lub korzystaniem z metod sztucznej prokreacji¹²; oraz globalne zakwestionowanie doświadczenia Boga jako Ojca, które rujnuje podstawowe więzi międzyludzkie – małżeńskie, rodzinne, rodzicielskie¹³. Oprócz tego, także nasilające się tendencje występowania niedojrzałości psychicznej i społecznej wielu jednostek, przejawiają się nierzadko nieodpowiedzialnością w bliskich relacjach małżeńskich i rodzinnych¹⁴.

⁴ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 21-28.

⁵ Por. tamże, s. 28-33.

⁶ Por. tamże, s. 18-19.

⁷ Por. T. Zadykowicz, *Antykoncepcja*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń (red.), Lublin 2013, s. 236-237.

⁸ Por. J. Goleń, *Wychowanie seksualne w rodzinie. Studium pastoralne*, Rzeszów 2006, s. 283-284.

⁹ Por. M. Gębka, *Trzy pytania o kryzys ojcostwa*, w: *Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej („Roczniki Socjologii Rodziny” XVII/2006)*, s. 125.

¹⁰ Por. tamże, s. 127-128.

¹¹ Por. tamże, s. 126.

¹² Por. tamże, s. 131.

¹³ Por. tamże, s. 128-129.

¹⁴ Por. S. Steuden, *Osobowościowe uwarunkowania niepowodzenia w małżeństwie*, w: *Małżeństwo – przymierze miłości*, J. Misiurek, W. Słomka (red.), Lublin 1995, s. 206-207.

M. Cembala brak obecności rodziców w wychowywaniu dzieci uważa za jedną z ważnych przyczyn nasilającego się kryzysu rodziny¹⁵. Autor podkreśla, że dzieci i młodzież mają naturalną potrzebę wzrastania i wychowania w pełnej rodzinie, gdyż tam dziecko zdobywa wszelką wiedzę, określa swoją tożsamość i uczy się życia¹⁶. Kryzys rodziny – według autora łączy się z kryzysem ojcostwa i męskości¹⁷. Negatywne skutki niepełnej rodziny z powodu nieobecności ojca w wychowaniu wybrzmiewają jeszcze mocniej, gdy przypomnimy sobie znaczenie ojca w wychowaniu – zarówno synów, jak i córek¹⁸. Tylko, co 10-ty mężczyzna pozbawiony w dzieciństwie ojca lub możliwości obcowania z nim przystosowuje się do życia w małżeństwie. Brak ojca albo niewłaściwe pełnienie przezeń swej rodzicielskiej i ojcowskiej roli jest również przyczyną trudności w przystosowaniu dziewcząt do pełnienia roli macierzyńskiej. U dziewcząt pochodzących z rodzin rozbitych stwierdza się przedwczesne zainteresowanie relacjami seksualnymi, wcześniejsze rozpoczynanie życia płciowego oraz zaburzenia w przeżywaniu własnej kobiecości¹⁹.

Nieobecność ojca w życiu dziecka z powodu rozwodu lub nieuznania poczętego dziecka przez ojca za własne, wywala niszczące dziecko uczucia złości, niepokoju, winy. Taki stan w konsekwencji może doprowadzać dziecko do załamania duchowego. Ponadto dziecko zaczyna postrzegać Boga poprzez pryzmat wizerunku własnego ojca. Gdy ten jest negatywny wówczas bardzo trudno dziecku oddzielić te dwa obrazy: ojca i Boga Ojca²⁰.

Wymierną oznaką kryzysu ojcostwa w Polsce jest fakt, że ponad pół miliona dzieci wychowuje się bez ojca:

„Nie brakuje również dzieci, których ojcowie uchylili się od odpowiedzialności rodzicielskiej jeszcze przed ich narodzinami, pozostawiając obowiązek wychowania samotnej matce. Trudno oszacować skalę takich sytuacji rodzinnych, w których ojciec, choć fizycznie obecny nie angażuje się w budowanie pozytywnych więzi z dzieckiem, stawiając na pierwszym miejscu pracę, życie towarzyskie, czy własny rozwój. Źródłem głębokich zranień współczesnych dzieci jest również alkoholizm, czy narkomania ojca powiązana często ze stosowaniem wobec nich przemocy psychicznej i fizycznej”²¹.

W efekcie, jak stwierdził II Polski Synod Plenarny, polskie dzieci i młodzież wymieniają najczęściej jako osoby godne zaufania rówieśników (ponad

¹⁵ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 9.

¹⁶ Por. tamże, s. 10.

¹⁷ Por. tamże, s. 11.

¹⁸ Por. tamże, s. 11-14.

¹⁹ Por. J. Goleń, *Macierzyństwo i ojcostwo drogą do dziecka*, w: *Droga jako przestrzeń ludzka*, A. Drożdż, G. Witaszek (red.), Lublin 2002, s. 225-227; M. Wolicki, *Dysfunkcjonalność rodziny a nieprzystosowanie dzieci*, w: „Katecheta” 3(1995), s. 180-188.

²⁰ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 14-15.

²¹ J. Goleń, *Przywrócić ojca rodzinie*, w: *Otoczmy troską życie. Materiały do kazań na rok troski o życie w Diecezji Rzeszowskiej*, J. Goleń, A. Dzióba (red.), Rzeszów 2009, s. 47-48.

60%), matkę ok. 20%, ojca tylko ok. 2%²². Taka sytuacja bez wątpienia przekłada się na wychowanie w rodzinie, zwłaszcza na wychowanie do miłości, życia w rodzinie, macierzyństwa i ojcostwa.

2. Rola odpowiedzialnego ojcostwa.

Naukowa refleksja dotycząca odpowiedzialnego ojcostwa wydaje się obecnie niezbędna. Potrzeba refleksji nad odpowiedzialnym ojcostwem łączy się z koniecznością kształtowania zdrowego modelu ojca. Pedagodzy i teologowie zauważają zarówno wartość ojcostwa i jego zakorzenienie w męskości, jak również ukazują szlachetne wzorce jego realizacji²³. Także w nauczaniu Kościoła współczesnego znajdujemy zainteresowanie tym zagadnieniem. Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* poucza o podstawowych zadaniach ojców rodzin, którzy są powołani do ukazywania na ziemi ojcostwa samego Boga²⁴. Zadaniem tymi są: obdarzanie miłością i szacunkiem swojej żony, zabezpieczenie równego rozwoju wszystkim członkom rodziny, odpowiedzialność za życie poczęte, czynny udział w wychowywaniu dzieci, praca utwierdzająca i spajająca rodzinę, dawanie świadectwa dojrzałego życia chrześcijańskiego.

Jak pisze W. Półtawska ojcostwo powinno być poprzedzone przygotowaniem, poznaniem i podjęte z pełną świadomością wielkości tego zadania. Odpowiedzialne ojcostwo musi być poprzedzone decyzją o trwałym małżeństwie – wyborem żony, matki dziecka. Współżycie małżeńskie, które służy prokreacji powinno być decyzją dwojga podjętą w dialogu miłości²⁵. Oboje rodzice są powołani do budowania wspólnoty miłości w swoich rodzinach. Dzięki temu na kolejnych etapach rozwoju dziecko może doświadczać pozytywnej obecności matki i ojca, co jest ważne dla normalnego jego rozwoju²⁶.

Podstawowym warunkiem odpowiedzialnego ojcostwa jest dążenie do takiegoż właśnie pełnienia roli ojca wobec dzieci. U podstaw pełnienia w sposób odpowiedzialny roli ojca J. Pulikowski dostrzega miłość do żony – matki wspólnych dzieci. Zauważa on głęboki związek pomiędzy miłością rodziców a oddziaływaniem wychowawczym wobec swoich dzieci. Dlatego stwierdza:

²² Por. *Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie*, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 23.

²³ Por. B. Mierzwiński, *Mężczyzna istota nieznaną*, Warszawa 1999; Tenże, *Mężczyzna jako mąż i ojciec*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń (red.), Lublin 2013; Tenże, *Józef z Nazaretu wzorem mężczyzny, męża, ojca*, w: *W służbie rodziny*, R. Bieleń (red.), Lublin 2000; J. Augustyn, *Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe*, Kraków 2003.

²⁴ Por. Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* (Rzym 1981) /dalej: FC/, w: http://www.kodr.pl/upload/file/PDF/Familiaris_consotrio.pdf, (09.12.2016), 25.

²⁵ Por. W. Półtawska, *Ojcostwo losem czy wyborem?*, w: *Międzynarodowy Kongres 'O godność ojcostwa'*, E. Kowalewska (red.), Gdańsk 2000, s. 261.

²⁶ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 37.

„Najważniejsze, co może ojciec dać swoim dzieciom to po prostu prawdziwie, mądrze, dojrzałe, wiernie, wyłącznie i dozgonnie kochać ich matkę”²⁷.

Oprócz więzi miłości małżonków – rodziców bardzo ważna jest także odpowiedzialna troska ojca o wychowanie dzieci. M. Cembala uważa:

„Odpowiedzialny ojciec, spędzający czas z dzieckiem i poświęcającym mu wiele uwagi, będzie czerpał radość i satysfakcję z procesu wychowania. A dziecko z czasem będzie w ojcu czuło oparcie i nie będzie szukało aprobaty w groźnych dla niego środowiskach”²⁸.

Ojciec poprzez swoją obecność, postawę i gesty silnie wpływa na rozwój dziecka. Dla dziewczynki jest pierwszym i najważniejszym mężczyzną, a dla chłopca obiektem podziwu, przejawem siły, odwagi, pierwszym bohaterem i autorytetem. Dziecko w relacji z ojcem odkrywa swoją tożsamość. Dlatego jest ważne, aby odpowiedzialny ojciec – wzorem świętego Józefa – czynił ze swego życia służbę miłości w rodzinie²⁹.

Odpowiedzialne ojcostwo implikuje konieczność bycia dojrzałym w sferze zachowań seksualnych. Człowieka należy postrzegać integralnie, jako osobę składającą się z pierwiastka fizycznego, psychicznego i duchowego. Natomiast obecnie lansowane jest sprowadzanie osoby ludzkiej do sfery fizycznej, z koncentracją na atrakcyjności i witalności seksualnej. Wobec tego jawi się pilna potrzeba głębszego postrzegania seksualności człowieka, jako powołania do współdziałania z Bogiem. W konsekwencji naturalnym miejscem aktu seksualnego jest małżeństwo sakramentalne, co w obecnych czasach często jest wypaczane. Dojrzałość ojców w dziedzinie seksualności pozwala także, poprzez własne świadectwo, wychowywać dzieci do dojrzałości w dziedzinie seksualnej³⁰. Jednym ze wskaźników tej dojrzałości a zarazem odpowiedzialnego ojcostwa jest posiadanie wiedzy o fizjologii płodności mężczyzny i kobiety oraz kierowanie się nią w planowaniu poczęć³¹. Brak dojrzałego podejścia do tych spraw może prowadzić do wypaczeń moralnych, braku szacunku dla własnej godności oraz zranień żony lub innych kobiet. Dojrzałości w tej sferze służy panowanie nad sobą i zdolność do wstrzemięźliwości seksualnej, która jest podstawą kierowania swoim działaniem oraz czystości i wierności małżeńskiej³².

Odpowiedzialne ojcostwo posiada wymiar społeczny i przynosi owoce w życiu społecznym. Do zadań odpowiedzialnego ojca w tym zakresie należy zaliczyć: pełnienie roli „głowy rodziny”, troskę o jej byt materialny, stanie na straży dobra wszystkich domowników, przekazywanie wiedzy oraz obdarzanie swoją miłością, męskością i poczuciem bezpieczeństwa³³. Odpowiedzialny ojciec

²⁷ J. Pulikowski, *Warto być ojcem. Najważniejsza kariera mężczyzny*, Poznań 1999, s. 70.

²⁸ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 7.

²⁹ Por. tamże, s. 40-42.

³⁰ Por. tamże, s. 45-49.

³¹ Por. tamże, s. 51-52.

³² Por. tamże, s. 74-75.

³³ Por. tamże, s. 57.

powinien być także autorytetem w rodzinie. Autorytet ten jest niezbędny dla prawidłowego rozwoju psychicznego i duchowego dzieci oraz zdrowych relacji³⁴. Ojciec, będący synonimem autorytetu powinien sprawować go w sposób autentycznie wychowawczy, pozostając dla swoich dzieci przyjacielem. W ten sposób uzupełnia on matkę, gdyż rozbudzona przez nią zdolność kochania zostaje urealniona przez wymóg *zasłużenia sobie* na miłość. Dzięki temu zdolność miłości u dziecka wychodzi poza potrzebę bycia kochanym i wzbogaca się o umiejętność dawania, dzielenia się miłością.

Ponadto ojciec jest w rodzinie stróżem sprawiedliwości, a także w pewnym sensie dyscypliny. Nie może to być jednak jedynie dyscyplina zewnętrzna, lecz oparta na relacjach osobowych i ukierunkowana na dojrzewanie do odpowiedzialności oraz budzenie głębszych motywów postępowania. Wówczas dyscyplinowanie kształtuje wolę dziecka i pobudza proces samowychowania. Odpowiedzialny ojciec poprzez swoją postawę i przykład ukierunkowuje dziecko na świat wartości i jest ich żywym wzorcem³⁵.

Ojciec postępujący z godnością jest pociągającym wzorem dla synów, a córki może natchnąć poczuciem bezpieczeństwa i szacunkiem wobec męskości³⁶. Gdy w wychowaniu kieruje się on postawą bezinteresowności oraz szanuje wolność swoich dzieci, pomaga im przygotować się do podjęcia ról społecznych oraz stanąć w przyszłości dzielnie w obliczu przeciwności z uszanowaniem wolności innych osób³⁷.

Odpowiedzialny ojciec jest powołany do przekazywania swoim dzieciom wiary i wartości moralnych. Na tym polega duchowe rodzicielstwo³⁸. Kard. Stefan Wyszyński nauczał, że rodzina powinna być szkołą życia Bożego. Zwłaszcza ojcowie rodzin mają strzec swoich dzieci przed złem. Pisał:

„Bądźcie apostołami Boga, nauczycielami prawd wiary! Bierźcie do ręki Ewangelię, katechizm i mszałik! Skupiajcie przy sobie główki dziecięce. Bądźcie im promieniem prawdy Bożej!”³⁹.

³⁴ Por. tamże, s. 59-60.

³⁵ Por. J. Goleń, *Macierzyństwo i ojcostwo drogą do dziecka*, w: *Droga jako przestrzeń ludzka*, A. Drożdż, G. Witaszek (red.), Lublin 2002, s. 213; J. Wilk, *Spoleczno-wychowawcze aspekty relacji: dziecko – środowisko rodzinne*, w: „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 27/6(1981), s. 59-73.

³⁶ Por. J. Goleń, *Wychowanie seksualne w rodzinie. Studium pastoralne*, Rzeszów 2006, s. 122.

³⁷ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 62-63.

³⁸ Por. FC 28.

³⁹ Z. Struzik, *Teologiczny obraz ojcostwa w nauczaniu Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, A. Skreczko, B. Bassa, Z. Struzik (red.), Warszawa 2014, s. 118.

3. Niektóre wskazania dla kształtowania odpowiedzialnego ojcostwa.

Zdolność do odpowiedzialnego podjęcia ojcostwa domaga się konkretnych działań formacyjnych. Dorastanie do ojcostwa dokonuje poprzez wychowanie seksualne chłopca, oczekiwanie mężczyzny na urodzenie się poczętego dziecka, obecność ojca w czasie ciąży i porodu, aktywny kontakt z dzieckiem w procesie wychowania oraz poprzez kształtowanie odpowiedzialności za rodzinę. Wrastanie w role rodzicielskie trwa prawie przez całe życie, dlatego rodzice muszą się nieustannie uczyć⁴⁰. Warto zatem w rodzinie podejmować długofalowe przygotowanie chłopca do roli męża i ojca oraz angażować się w samowychowanie. Wysiłek wychowania chłopca winien iść w kierunku ukształtowania w nim prawdziwie męskich wartości jak poszukiwanie prawdy, opiekuńczość, planowanie. Chłopca należy uczyć także opanowania, samodzielności, odpowiedzialności⁴¹.

J. Pulikowski stwierdza:

„Mężczyźni do skutecznego funkcjonowania potrzebny jest plan, wizja. Musi on jasno rozumieć swoje zadania, wiedzieć konkretnie, co do niego należy. Zatem konieczny staje się model, wzorzec mężczyzny – męża i ojca”⁴².

Przyszły ojciec powinien dorastać do tego wzorca w kilku sferach, a zwłaszcza w sferze psychicznej i duchowej. Najważniejszą z dróg prowadzących do rozwoju osobowego mężczyzny jest samowychowanie. Droga ta wymaga od mężczyzny wysiłku i pracy. Mężczyzna musi podjąć ten wysiłek zmiany siebie (pomimo odwrotnych trendów) oraz pracować nad swoją osobowością poprzez porządkowanie swoich emocji. Gdy zaniecha tego wysiłku, może mieć trudność z panowaniem nad negatywnymi emocjami, a tym samym prowadzić do ranienia żony i dzieci. Dlatego wgląd w siebie nie może ograniczać się tylko do doraźnej potrzeby, ale musi być traktowany jako zadanie na całe życie⁴³.

Szczególnie ważne jest dowartościowanie potrzeby rozwoju życia duchowego kandydata na męża i ojca. Temat ten jest dla współczesnego mężczyzny często kontrowersyjny, ale okazuje się równocześnie ważny i głęboki. Współczesny świat proponuje styl życia opierający się na relatywizmie i konsumpcji, bez uwzględnienia wartości i zasad opartych na Objawieniu Bożym. Pomijanie wartości chrześcijańskich oraz wymiaru duchowego człowieka słyca podejście do godności osoby. Rozwój duchowy mężczyzny i ojca wydaje się zatem kluczowy dla przyjęcia postawy odpowiedzialnego ojcostwa. Uciekanie przed swoją duszą byłoby uciekaniem przed samym sobą. Natomiast uznanie jej

⁴⁰ Por. J. Goleń, *Macierzyństwo i ojcostwo drogą do dziecka*, w: *Droga jako przestrzeń ludzka*, A. Drożdż, G. Witaszek (red.), Lublin 2002, s. 211-212.

⁴¹ Por. Tenże, *Przywrócić ojca rodzinie*, w: *Otoczmy troską życie. Materiały do kazań na rok troski o życie w Diecezji Rzeszowskiej*, J. Goleń, A. Dzióba (red.), Rzeszów 2009, s. 49.

⁴² J. Pulikowski, *Dojrzałe ojcostwo szczytem karier męskich*, w: *Duchowość mężczyzny*, J. Augustyn (red.), Kraków 2008, s. 161.

⁴³ Por. M. Cembala, *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014, s. 65-70.

istnienia, a przez to uznanie wymiaru transcendentnego, może prowadzić do szczęścia i pokoju⁴⁴.

Odkrycie przez mężczyznę wartości życia duchowego oraz duchowego wymiaru ojcostwa byłoby trudne bez wyraźnego odniesienia się do Ojcostwa Boga. Ojciec rodziny jest powołany do bycia odbłaskiem Boga Ojca, dlatego też musi stale dbać o rozwój duchowy. Aby urzeczywistnić owe powołanie do bycia odbłaskiem Boga Ojca, potrzeba działania kilku czynników: zaufania, miłości oraz troski i ofiarności w relacjach z Bogiem i swoimi bliskimi⁴⁵.

Bardzo ważnym krokiem na drodze rozwoju duchowego ojcostwa jest moment odkrycia Chrystusa we współmałżonku, przez co świadectwo ojca dawane domownikom współbrzmi z Bożą łaską i staje się czytelniejsze. Przykładem inspirującym do duchowego rozwoju ojca jest św. Józef, który poprzez wierną służbę zrealizował swoją misję ojcowską⁴⁶. Według M. Cembali dojrzały ojciec, rozwijający swoje życie duchowe i swoją osobowość przyczynia się do wewnętrznego wzrostu swojej rodziny⁴⁷.

Wydaje się zatem, iż kształtowanie odpowiedzialnego ojcostwa nie może dokonać się w pełni bez rozwoju duchowego. W perspektywie chrześcijańskiej rozwój duchowy oznacza wzrost religijny w wierze w Boga i Jezusa Chrystusa oraz czerpanie z Bożych źródeł łaski. Pozwalają one mężczyźnie pełniej odkrywać dar człowieczeństwa, seksualności oraz powołania do miłości i rodzicielstwa oraz uzdalniają do pełniejszego świadectwa życia w małżeństwie i rodzinie⁴⁸.

Bibliografia:

- Augustyn J., *Ojcostwo. Aspekty pedagogiczne i duchowe*, Kraków 2003.
- Cembala M., *Odpowiedzialne ojcostwo*, Lublin 2014.
- Gębka M., *Trzy pytania o kryzys ojcostwa*, w: *Obrazy życia rodzinnego z perspektywy interdyscyplinarnej* („Roczniki Socjologii Rodziny” XVII/2006), s. 117-136.
- Goleń J., *Macierzyństwo i ojcostwo drogą do dziecka*, w: *Droga jako przestrzeń ludzka*, A. Drożdż, G. Witaszek (red.), Lublin 2002, s. 205-228.
- Goleń J., *Przywrócić ojca rodzinie*, w: *Otoczmy troską życie. Materiały do kazań na rok troski o życie w Diecezji Rzeszowskiej*, J. Goleń, A. Dzióba (red.), Rzeszów 2009, s. 47-53.
- Goleń J., *Rola świadectwa w rodzinie*, w: „*Verbum vitae*” 28(2015), s. 423-458.
- Goleń J., *Wychowanie seksualne w rodzinie. Studium pastoralne*, Rzeszów 2006.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio* (Rzym 1981), w: http://www.kodr.pl/upload/file/PDF/Familiaris_consotrio.pdf, (09.12.2016).

⁴⁴ Por. tamże, s. 77-78.

⁴⁵ Por. tamże, s. 79-81.

⁴⁶ Por. tamże, s. 82-84.

⁴⁷ Por. tamże, s. 86.

⁴⁸ Por. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, w: „*Verbum vitae*” 28(2015), s. 437.

Kądziółka W., *Kryzys macierzyństwa i ojcostwa w dobie współczesności*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, A. Skreczko, B. Bassa, Z. Struzik (red.), Warszawa 2014, s. 177-208.

Mierzwiński B., *Męczyzna istota nieznaną*, Warszawa 1999.

Mierzwiński B., *Męczyzna jako mąż i ojciec*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń (red.), Lublin 2013, s. 658-670.

Mierzwiński B., *Józef z Nazaretu wzorem męczyzny, męża, ojca*, w: *W służbie rodziny*, R. Bieleń (red.), Lublin 2000, s. 257-288.

Powołanie do życia w małżeństwie i rodzinie, w: *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 29-48.

Półtawska W., *Ojcostwo losem czy wyborem?*, w: *Międzynarodowy Kongres „O godność ojcostwa”* E. Kowalewska (red.), Gdańsk 2000, s. 253-262.

Pulikowski J., *Dojrzałe ojcostwo szczytem karier męskich*, w: *Duchowość męczyzny*, J. Augustyn (red.), Kraków 2008, s. 159-171.

Pulikowski J., *Warto być ojcem. Najważniejsza kariera męczyzny*, Poznań 1999.

Studen S., *Osobowościowe uwarunkowania niepowodzenia w małżeństwie*, w: *Małżeństwo – przymierze miłości*, J. Misiurek, W. Słomka (red.), Lublin 1995, s. 199-212.

Struzik Z., *Teologiczny obraz ojcostwa w nauczaniu Ks. Kard. Stefana Wyszyńskiego*, w: *Rodzina i rodzicielstwo między tradycją a współczesnością*, A. Skreczko, B. Bassa, Z. Struzik (red.), Warszawa 2014, s. 105-126.

Wilk J., *Spoleczno-wychowawcze aspekty relacji: dziecko – środowisko rodzinne*, w: „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 27/6(1981), s. 59-73.

Wolicki M., *Dysfunkcjonalność rodziny a nieprzystosowanie dzieci*, w: „Katecheta” 3(1995), s. 180-188.

Zadykowiec T., *Antykoncepcja*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń (red.), Lublin 2013, s. 228-239.

Summariusz:

Responsible fatherhood as a response to the family crisis

Contemporary world promotes the views which undermine the fundamental and traditional human values such as: marriage, family, fatherhood and motherhood. As far as fatherhood is concerned, nowadays it is, for various reasons, said to be in a deep crisis which is revealed in the social, family and religious sphere. The manifestations of this crisis include: the lack of the male and father's authority, the absence of the father in educating children, and the lack of a clear concept of the role and tasks of a father, which results from the cultural changes. For these reasons it is necessary to conduct a scientific reflection on the issue of fatherhood, especially on the mature and responsible fatherhood. Mature fatherhood consists in loving the wife and children, respecting them, constituting the warranty of the equal possibilities of development of all the family members and responsibility for the conceived life and for educating children. Responsible parenthood implies physical, spiritual, psychological and sexual maturity. A boy gradually grows up to be a responsible husband and father but it requires fulfilling certain educational conditions. These conditions include: healthy sexual education of the boy, the father's expecting for the birth of his child, the father's presence during childbirth and the active participation of the father in educating the child. One of the most important conditions for

the mature fatherhood is the spiritual development of the candidate for a husband and a father as well as maintaining of the perspective of faith in perceiving his marriage and his vocation for fatherhood.

Andriy Yastremskyy (transl. by Monika Gierak)

Key words: responsible fatherhood, crisis of fatherhood, family, masculinity.

Nota o autorze:

Andriy YASTREMSKYY – absolwent Instytutu Teologicznego im. Św. Józefa Bilczewskiego we Lwowie. Prezes Akcji Katolickiej Archidiecezji Lwowskiej obrządku łacińskiego. Doktorant w Instytucie Teologii Pastoralnej i Katechetyki na specjalizacji Duszpasterstwa Rodzin KUL w Lublinie. Członek Polskiego Stowarzyszenia Pastoralistów. Obszary badawcze: problematyka duszpasterstwa rodzin. Zainteresowania: historią Kościoła katolickiego w dobie ZSRR, badania dotyczące życia i działalności ks. Henryka Mosinga, o którym napisał artykuł: *Naśladowca świętego Pawła w Związku Radzieckim*, w: „Ateneum Kapłańskim” 166(2016), z. 3(643), s. 537-548 (ayastremskyy-dr@ukr.net).